

PROTOCOL ȘI PROPAGANDĂ (IANUARIE 1948)
PROTOCOL AND PROPAGANDA (JANUARY 1948)

Diana Mandache*

Abstract

After the *coup d'état* on 30th December 1947, by which at Moscow's orders the communists forced the king to abdicate, the new power in the Popular Republic of Romania used propaganda to lay the foundations for the new mentalities characteristic of the communist regime. During the first month after the forced abdication of the king, - January 1948 - , the representatives of the communist regime focused especially on the propaganda and also on the protocol that they instituted. The measures, the undertakings regarding the protocol and the propaganda, as it happened in the case of Gh. Dimitrov's visit in Romania, as well as the stenograms of the Council of Ministers' Presidency from January 1948 are expressions of the new power's affirmation.

Keywords: Protocol, propaganda, communist regime, Gh. Gheorghiu-Dej, Petru Groza, Gh. Dimitrov, Ana Pauker

După abolirea monarhiei, prin impunerea abdicării forțate a Regelui Mihai (marți 30 decembrie 1947), noua putere de la București proclamă Republica Populară Română. Transformările anunțate de comuniști aveau să vină treptat, lucru care se observă de la cele mai mărunte chestiuni administrative până la problemele politice și de propagandă ale noului regim. Spre exemplu, în ianuarie aveau să circule timbre atât cu portretul Regelui, cât și cele cu noua denumire a țării, Republica Populară Română, iar Palatul Regal își schimbă denumirea în Palatul Republicii.

Agenția France Press (AFP) consemna la 31 decembrie 1947 schimbările imediate: „În locul Gărzii Regale a Palatului au fost puși soldați din divizia română Tudor Vladimirescu în ținută de serviciu. Tronul regal din Adunarea Deputaților a și fost demontat. Pentru prima dată marți seara [30 decembrie 1947] emisiunile postului de radio român s-au terminat fără intonarea imnului regal, care a fost

* Cercetător Științific, Centrul Național de Cercetare și Documentare în domeniul muzeologiei „Radu Florescu”; doctor în istorie.

înlocuit cu imnul României libere. Ultima dată când imnul regal fusese cântat la o reuniune politică oficială fusese cu prilejul festivalului dat la Ateneul Român în timpul vizitei mareșalului Tito¹. Aceste informații arată o imagine clară a primelor măsuri sesizate de presă și de opinia publică în acele zile. Se observă schimbări care se impuneau urgent. Cum simbolurile regalității trebuiau să dispară, garda regală de la palat a fost înlocuită, tronul regal a fost scos din Parlament, imnul regal la radio a fost schimbat cu un imn al noului regim politic comunist, cel al „României libere”.

În „Monitorul Oficial” pe 30 decembrie 1947² au fost publicate cu rapiditate actul numit „Abdicarea Regelui Mihai I” și Legea nr. 363 pentru constituirea statului român în Republică Populară Română. Astfel, puterea executivă urma a fi exercitată de un prezidium format din cinci membri aleși cu majoritate de Adunarea Deputaților. Promulgarea legii a fost făcută de Președintele Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza.

Anul Nou 1948 a fost sărbătorit de noua elită politică în Palatul R.P.R. C.I. Parhon³ a adresat cu prilejul anului nou un mesaj poporului român, în care considera că Republica Populară era „forma de Stat cea mai potrivită” cu aspirațiile poporului, iar „abolirea instituției monarhice înseamnă eliminarea unei piedici serioase în dezvoltarea României pe calea democrației populare”⁴. Iar Ministrul apărării naționale, Emil Bodnăraș, în Ordinul de Zi nr. 1 s-a adresat militarilor cu aceleași cuvinte (devenite ulterior clișee) „prin înlăturarea monarhiei, piedică în calea dezvoltării noastre către un regim de democrație populară, anul 1947 se încheie cu instaurarea Republicii Populare Române”⁵, context în care reorganizarea armatei se impunea. Limbajul folosit în discursuri, mesaje și alte acte cu caracter oficial de către noua putere, încerca constant să cultive noul rol în „adevărata democrație” al poporului român, în sensul de colectiv, de ansamblu al unificării forțelor populare. Instituțiile statului își schimbă denumirea, au loc mișcări în personal, numiri și constituiri de comisii.

Oficiul Național Cinematografic immortalizează primele momente ale noului regim, evenimentele de pe peliculă făcând azi posibilă vizualizarea tranziției care reda închistarea și rigiditatea unui regim ce avea să demoleze bazele solide ale unei societăți moderne fondate pe monarhie, distrugându-se astfel creația vechilor elite.

Pe aceleași principii a fost realizat un film documentar despre vizita delegației guvernamentale bulgare condusă de premierul Gheorghe Dimitrov care

¹ Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (S.A.N.I.C.), *Președinția Consiliului de Miniștri* - S.S.I. 5/1947.

² „Monitorul Oficial”, Partea IA, nr. 300 bis, 30 decembrie 1947, p.11414-11415, vezi și 11416 *Proclamația către muncitori, țărani, intelectuali, soldați, subofițeri,ofițeri, cetățene și cetățeni ai României* la p.11416.

³ Mesajul Prezidiului R.P.R.

⁴ „Monitorul Oficial”, Partea IA, nr. 1/1948.

⁵ *Ibidem*.

redă aspecte din vizita făcută la București în ianuarie 1948. Din stenogramele guvernului observăm la acel moment, luni 12 ianuarie 1948, o anumită ezitare în discuțiile miniștrilor cu privire la chestiunile legate de protocolul unei primiri a premierului bulgar, Gheorghe Dimitrov. Primirea a fost făcută la gara Mogoșoaia, urmând ca reprezentanții sindicatelor să fie înșiruiți pe traseul pe care avea să meargă delegația bulgară.

Problema decorațiilor și a ținutei a fost în atenția guvernului. Toate acestea erau legate de tranziția de la un regim politic la altul. Decorațiile aflate în funcțiune erau cele regale, care în noua situație politică nu mai erau de acceptat a fi purtate la smoching în cazul recepției de la Palat (devenit și el „al Republicii”). Invitațiile erau adresate unor categorii largi, inclusiv muncitori și țărani. Dr. Petru Groza afirma în acele discuții că monarhia fiind înlăturată, decorațiile trebuiau să fie scoase din uz și să fie înființate altele noi, cu atât mai mult cu cât programul prevedea și decorarea delegației bulgare. Printr-un decret al Prezidiului Provizoriu R.P.R., la 13 ianuarie, s-a instituit Ordinul „Steaua Republicii Populare Române” acordată cetățenilor români cu merite deosebite sau străinilor care, prin activitatea lor, contribuiau la „întărirea legăturilor de prietenie a RPR cu celelalte popoare, în cadrul luptei pentru democrație”⁶.

La masa oficială de la ora 20⁰⁰ de la Palat era specificată ținuta pentru oficiali - smoching fără decorații pentru bărbați, rochia lungă pentru femei. Dar recepția care urma să înceapă de la 21³⁰ nu impunea o anumită ținută tocmai pentru că erau invitați muncitori și țărani. Invitarea acestora din urmă la Palat era făcută dintr-un motiv propagandistic, secundare fiind meritele personale ale acestora în noul context politic comunist. Chiar Ana Pauker, ministrul afacerilor străine de la acel moment statuase acest fapt: „Vom invita pe muncitorii mai meritoși din fabrici, pentru ca aceștia întorcându-se înapoi la fabricile și casele lor să povestească că au călcat în fostul palat regal, unde înainte nu puteau să intre”.

Noua putere comunistă dorea să fie asociată cu acordarea accesului liber și fără constrângeri de ținută în fosta reședință regală. De asemenea accentul cădea pe colectivitate și nu individualitate, spre exemplu muncitorii aveau să descrie tovarășilor lor din fabrici, dar și în familie, fosta reședință a Regelui, de aici vizita acestora la Palat avea să fie descrisă mai departe de alții. Programul artistic de la Ateneu organizat în cinstea delegației guvernamentale din Bulgaria nu trebuia să aibă un solist, ci un colectiv artistic. Dr. Petru Groza specificase în mod expres ministrul artelor că acest program trebuia "să fie executat de un colectiv artistic, de o masă de artiști; să evităm manifestări singuratice".

Protocolul unei vizite guvernamentale a unui stat vecin cu același regim politic trebuia pregătit minuțios, propaganda acestei vizite fiind în centrul atenției

⁶ „Monitorul Oficial”, nr. 10, 13 Ian. 1948, p. 266.

noilor elite politice care doreau să popularizeze noua față a libertății pe care o propovăduia comunismul.

Stenogramă. Președinția Consiliului de Miniștri din 12 ianuarie 1948, extras cu privire la vizita delegației guvernamentale bulgare făcută la București⁷:

Dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri:

Acum aș vrea să măntuim cu o problemă care de fapt m-a determinat să convoc acest Consiliu - este vorba de vizita anunțată de președintele Consiliului de Miniștri Bulgar, domnul Dimitrov și de delegația guvernamentală bulgară. Data acestei vizite se apropie, poate chiar într-o zi sau două delegația aceasta să sosească. Noi am stabilit un program al acestei vizite, pe care a-și vrea să-l supun deliberărilor domniei voastre, urmând ca dumneavoastră să vă faceți observările și apoi eventual noi cu toții să-i facem modificările ce se vor impune.

Sosirea acestei delegații se va preciza cu o jumătate de zi înainte; poate fi chiar poimâine la ora 12³⁰ în gara Mogoșoaia. Vor fi de față guvernul, corpul diplomatic, reprezentanții Adunării Deputaților, reprezentanții autorităților, reprezentanții organizațiilor obștești, delegații Asociației Româno-Bulgare și delegații compacte din partea Sindicatelor.

Dacă va fi timp frumos ne vom așeza pe teren; dacă nu, pe peron vor rămâne doar domnii miniștri și domnii reprezentanți ai presei, ceilalți urmând să se așeze pe grupe, în sală. Eu rog pe domnii miniștri să ne ajute în așa fel încât așezarea pe peron sau în sală să fie ordonată, iar noi să ne prezentăm cu oaspeții la fiecare grup, pentru prezentări. Prezentările acestea se vor face în sala de primire a gării.

De acolo, la ora 12³⁰ ieșim în fața gării, unde eu voi saluta sosirea oaspeților, iar domnul Dimitrov va răspunde, salutând poporul. Mase de delegați ai Sindicatelor vor fi înșirate de la gara Băneasa până la locuința oaspeților.

La ora 13²⁰ - vă rog să rețineți ora - domnul Dimitrov însoțit de întreaga delegație va face o vizită protocolară la Președintele Consiliului de Miniștri, unde vor fi de față toți membri guvernului, fiindcă vizita domnului Dimitrov și a însoțitorilor săi este adresată tuturor colegilor noștri. Deci, nu vom mai face vizite de la ministru la ministru, ci consumăm toate aceste vizite într-una singură făcută aici la Președinție. Vă rog să fiți prezenți aici cu toții cu cel puțin 10 minute înainte de această oră, pentru a ne putea așeza și organiza.

La ora 13⁴⁵ vom întoarce noi vizita, la locuința domnului Dimitrov. Urmează apoi masa intimă a delegației guvernamentale bulgare.

⁷ S.A.N.I.C., fond *Președinția Consiliului de Miniștri - Stenograme*, dosar 1/1948.

După masă, la ora 18, domnul Dimitrov și delegația guvernamentală bulgară urmează să primească vizita delegației economice bulgare din România. Aceasta nu ne privește.

Ceea ce ne privește pe noi este recepția data de Președinția Consiliului de Miniștri și Ministerul Afacerilor Străine în Palatul Prezidiu-mului Republicii Populare România din Calea Victoriei, cu următorul program: ansamblu Confederației Generale a Muncii, echipa de dansuri a armatei și un ansamblu bănățean. Ținuta o vom stabili.

A doua zi eu voi primi înainte de masă pe domnul Dimitrov la mine acasă. Domnii miniștri care vor fi interesați în discuțiile noastre vor fi avizați la timp. Eu voi sta de vorbă cu domnul Dimitrov și vom invita pe domnii miniștri, pe resorturi, dacă se vor ivi probleme de specialitate de discutat și de rezolvat.

A doua zi la ora 14 delegația guvernamentală bulgară va lua dejunul la Asociația Româno-Bulgară. Se vor duce acolo numai colegii noștri care vor primi invitații.

După masă delegația guvernamentală bulgară va primi diferite vizite. Nici acest punct de program nu ne privește.

Pe noi ne privește programul de seara când Asociația Româno-Bulgară va prezenta la Ateneu un program artistic executat de orchestra radio și de câteva echipe populare.

Rog pe domnul ministru al artelor să revadă acest program, pentru ca să nu mai cădem în greșeala care s-a mai făcut când s-a pus într-un astfel de program un solist să cânte la vioară. Programul acesta să fie executat de un colectiv artistic, de o masă de artiști; să evităm manifestări singuratică. Nu se poate să fie adus pe scenă un artist care să cânte de exemplu o arie din Rigoletto, fără ambianța necesară acestei opere.

Dacă autorii de opere muzicale s-ar scula din morminte și ar vedea cum li se execută uneori lucrările, de câte un singur cântăreț, fără masca și fără decorurile necesare, fără cadrul prevăzut pentru opera respectivă, s-ar întoarce din mormânt.

În ziua a treia va avea loc semnarea tratatelor la Ministerul Afacerilor Străine. Vor asista toți membri guvernului. Solemnitatea aceasta va avea loc la ora 10.

La ora 11 vor fi decorați miniștri bulgari din delegație.

La ora 12 va fi o mare adunare în Piața Victoriei. Adunarea aceasta va fi prezidată de doamna Ana Pauker. Discursuri: Petru Groza și Gheorghii Dimitrov.

La ora 14 masă intimă pentru membri delegației.

La ora 18 ședință solemnă a Parlamentului.

La ora 20 recepția dată de domnul Dimitrov la Legația Bulgară și decorarea miniștrilor români.

Pentru ziua a patra am prevăzut o vizită, pe care delegația guvernamentală bulgară în frunte cu domnul Dimitrov ar urma s-o facă Înaltului Prezidium al Republicii Populare Române.

Acesta este programul. Vă rog acum să vă faceți observările și să veniți cu sugestiile pe care le credeți necesare.

Dl. Ion Pas, ministrul artelor: Mi-ași permite să cer o lămurire - în cazul în care ținuta prevăzută de protocol va fi fracul, ce decorații vom pune?

Dl. Dr. Petru Groza, președintele Consiliului: M-am gândit și eu la chestiunea aceasta. După înlăturarea monarhiei nu mai știu dacă este cazul să ne prezentăm cu vechile decorații.

Dl. Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul justiției: Eu a-și face o propunere în cazul de față, să nu mai punem fracul, fiindcă atunci nu va mai fi nevoie să venim nici cu decorațiile.

Dl. Dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Să vorbim în general. Eu înclin prin a susține că aceste decorații privind monarhia, să fie scoase din uz, urmând ca împreună cu Ministerul de Externe să lămurim definitiv această chestiune și să înființăm alte ordine ale noastre. Chestiunea aceasta trebuie rezolvată repede, ca să putem decora pe domnul Dimitrov cu un Înalt Ordin al Republicii, un Înalt Ordin al Muncii, de pildă.

Acum în cazul concret ținuta la masa oficială va fi smokingul fără decorații. Pentru recepția de la palat, rămâne ca chestiunea să fie studiată.

Dl. Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul industriei și comerțului: Trebuie să ținem seama și de dorința oaspeților. Poate că ei vor voi să îmbrace o anumită haină. Vom vedea dorința lor și ne vom conforma.

Dl. Dr. Petru Groza, președintele Consiliului: La recepția de la Palat nu vom putea obliga pe toată lumea să vină în haină neagră.

D-na Ana Pauker, ministrul afacerilor străine: La palat, invitații vor veni în două rânduri. Ne-am gândit să invităm acolo vreo 500 de oameni. Ori, este greu să faci o masă pentru atâtea persoane. Și atunci vom da o masă pentru 150 sau 200 de persoane la ora 8, urmând ca la ora 9 ½ să înceapă recepția, când invitații vor fi serviți cu un bufet bogat, și când se va reprezenta și programul artistic.

Pentru cei invitați la masă - membri guvernului, reprezentanții corpului diplomatic și șefii diferitelor organizații obștești -, noi propunem smochingul. Desigur, că dacă va veni cineva cu haină neagră nu va fi dat afară.

Dl. Dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Membrii guvernului sunt rugați să vină în smoking.

D-na Ana Pauker, ministrul afacerilor străine: Cât privește pe cei 300 de invitați de la recepție, noi nu vom scrie pe invitație: ținuta, haină închisă, socotind că vor veni și muncitori și muncitoare. Vom invita pe muncitorii mai merituoși din fabrici, pentru ca aceștia întorcându-se înapoi la fabricile și casele lor să povestească

că au călcat în fostul palat regal, unde înainte nu puteau să intre. Ne-am gândit să nu punem nici un fel de condiție cu privire la ținută, pentru ca nu cumva unii dintre muncitori să aibă o haină griș, să considere că nu pot veni la recepție cu ea. Muncitorii sunt oameni cu bun simț și vor veni cu ce vor avea mai bun, iar atunci când nu vor avea haine de sărbătoare, vor împrumuta de la rude sau prieteni. În orice caz nu vrem ca, scriind "ținuta: haină închisă" pe invitații, să forțăm pe oameni să nu vină.

DI. M. Macavescu, subsecretar de stat la ministerul cooperăției: Eu aș ruga să vină la recepție și câțiva țărani.

DI. DR. P. Groza, președintele Consiliului: Desigur.

D-na Ana Pauker, ministrul afacerilor străine: Iar la masă, femeile vor veni în rochii lungi.

Nemaicerând nimeni cuvântul, Consiliul aprobă programul prezentat de domnul prim ministru pentru vizita delegației guvernamentale bulgare.

În cadrul acestei vizite Gh. Dimitrov dorea să apropie R.P.R. de proiectata federație comunistă balcanică, un tratat în acest sens fiind încheiat între Tito și Dimitrov.

Pe 16 ianuarie 1948 la București s-a încheiat Tratatul de Prietenie, colaborare și asistență mutuală între R.P. Română și R.P. Bulgară. Legea nr. 11 care ratifica acest tratat a fost publicată în Monitorul Oficial din 31 ianuarie 1948⁸. Documentul statua de la început că prin acesta se „reglementau raporturile în vederea consolidării păcii îndeosebi în Balcani și în Bazinul Dunărean”. Tratatul era alcătuit din 8 articole și viza colaborarea mai amplă între cele două state și era încheiat pe o perioadă de 20 de ani.

Protocolul și propaganda de la începutul anului 1948 aveau să marcheze începutul strategiei noului regim politic.

⁸ Monitorul Oficial, Partea I A, nr. 25, p. 754-756.

Vizita lui Gheorghe Dimitrov la București. 1948
George Dimitrov's visit to Bucharest. 1948

Vizita lui Gheorghe Dimitrov la București. 1948
George Dimitrov's visit to Bucharest. 1948